

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Családfakutatók kezdőknek (3. oldal)

A Dohány körzet híreiből (6-7. oldal)

Röhrig Géza
a Dohány körzetben
(2. oldal)

Röhrig Géza: Megkülönböztető szülői szeretet a Tórában

November 3-án az Oscar-díjas Saul fia főszereplője, Röhrig Géza látogatott el a Dohány körzetbe. Pontosabban részt vett a Hősök Templomában a pénteki imán, amely végén rendhagyó módon beszélt az aktuális hetiszakasról. Nem az alázatos hívő szólt, hanem szinte a Gold a mennybe megy főszereplője. Bár Joseph Heller hőisével ellentétben nem perlekedett I.tennel, de kritizált és gondolkodásra késztetett. Már ekkor új megközelítésből elemezte Izsák - majdnem – feláldozását és annak hatását. A Goldmark-teremben tartott kedduson talán még érdekesebben folytatta. Ebből olvashatnak összefoglalót

– Mi az üzenete Izsák feláldozásáról szóló résznek? Mindig elmondják, arra fut ki a történet, hogy szemben a környező pogány népekkel, amelyeknél mindennapos volt a gyermek-, és emberáldozat, az Ö.való egyértelművé tette, – Ábrahám próbatétele mellett, – hogy számára a gyermek és az emberáldozat elfogadhatatlan – kezdte Röhrig Géza.

– Ez mind szép és jó, de mi egy olyan világban élünk, amelyben az ember nem áldozat, ezért nekünk ez kicsit karcsú tanulság, hiszen nem vág a húsunkba, nem tudjuk a mi életünkhöz kapcsolni. Marad a kérdés, akad-e a történetnek, Izsák majdnem feláldozásának más üzenete? Szerintem igen! De nem Ábrahámval és Izsákkal kezdődik, hanem jóval korábban, az első anyától született emberrel és testvérrel, Káinnal és Ábelrel. Röhrig Géza kiemelte, aki tanulta a Tórát, az tudja, egy vezérmotívum a megkülönböztető szülői szeretet, amely előnyben részesíti az egyik testvért a másikkal szemben,

Fotó: Az Élet Menete/Vadász Gábor

amelynek kedvence van. S ez a szörnyű hiba Káinnal és Ábelrel kezdődik. Aztán megy tovább. Tudjuk, Sára meddő, s ő javasolja Ábrahámnak, vegye el, amolyan ágyasnak, nem feleségnek Hágárt. Amikor megszületik Ismael, Hágár valóban felróható módon gúnyolja Sárát, aki ezért kéri Ábrahámot, kergesse el. Sára nem kedveli Ismaelt sem, hiszen nem ő az anyja, azt

pedig nem ismeri fel, hogy Ábrahám viszont az apja, aki ezért nem is akar eleget tenni a kérésnek. Ekkor az Ö.való mondja, hallgasson a feleségére, így egy vízzel, szolgálk nélkül útjára bocsátja Hágárt és Ismaelt a sivatagba...

– Folytatódik a motívum, Izsák szintén lényegesen jobban szereti Ézsaut, Rebekka pedig kompenzál és Jákobot szereti jobban – folytatta vendégünk. – Mi lett e konfliktusból is, az elsőszülöttség megszerzése, majd az atyai áldás, csalással történt megszerzése. Jákob, aki maga is áldozata a megkülönböztető szülői szeretetnek, ugyanezt teszi Józseffel. Hihetetlen, hogy nemzedékről nemzedékre megismétlődik ez a probléma.

– Szeretném megmutatni, hogy az egész hol kezdődik. Rögtön a Tóra második jelenténél. Az első ugye az Édenkert. A Tóra megmagyarázza miért nevezte Éva Káint Káinnak: „s férfit kaptam az Ö.valótól”. Éva örül, megtette ugyanazt, mint I.ten, embert hozott a világra. Ezzel nincs is gond. Ám Ábel esetében csak annyit közöl a Tóra, „továbbá szülte testvérét, Ábelt”. Nem szerepel sehol, hogy újra viselős lett, ebből több bölcs arra következtet, itt is ikréről van szó. Egy szó nincs arról, hogy miért nevezték a második fiút Ábelnek. Pedig mély értelme is lehet, mert a héber szótó jelentése, pára, semmiség. Ábel juhász, Káin földműves. Káin helyben, házban lakik, letelepedett. A juhász sátorban lakik, arra megy, amerre a nyáj legel. Azaz Ábel nem szeret otthon lenni, vándorol. Káin áldozatot mutat be az Ö.valónak, ő az első, aki áldoz. Ráadásul vallásos okból áldoz, hálás az Övalónak. Ezek után Ábel is vitt áldozatot, méghozzá a juhok kövérjéből. Majd azt olvashatjuk, kedvesen tekintett az Ö.való Ábelre és az ő áldozatára. De Káinra és áldozatára nem tekintett. Itt az első testvérek közti konfliktus! Ábelt, amikor az elsőszülöttet, a kövérjét áldozza, egy dolog motiválja, legyőzze Káint.

Nem vallásosságból teszi, csak követi a bátyját. Ez nagyon bosszantotta Káint. De azt mondta az öccsének, lehet a Te áldozatod fogadta az Ö.való, viszont velem beszélt. Nem akarta megölteni Ábelt, csak mőresre tanítani.

Ezután viszont feltűnően hiányoznak a szülők, Ádám és Éva. Egy szavuk nincsen. Nem sírnak Ábel után, nem dorgálják meg Káint. Egyszerűen hiányoznak a történetből. S a preferenciális szeretet, hogy Káint kényeztetik, ő volt a kedvenc. Ez a motívum megy tovább, Sára nem éri be azzal, hogy az örökség, a szellemi és a vagyon Izsáké lesz. Ismaelnek mennie kell. S ami érdekes, közvetlen azelőtt, mielőtt Ábrahám elviszi Izsákot, közvetlen azelőtt küldi el Ismaelt. Ábrahámnak nehéz dolga van, mindkét fiával le kell számolnia. Egyiket I.ten parancsoltta meg, másik Sára kérte, s I.ten a pecsétet tette rá. Izsákot mélyen traumatizálta, ami történt. Elvette Rebekát, de ez egy rettenetes házasság volt. A Tórában soha egy szót nem szól a feleségéhez és ő sem hozzá. Ebben a házasságban növekszik Ézsau és Jákob. Itt megint az egyik gyerek kevésbé szeretett. A Tórában, – Freuddal ellentétben – a fiú az apja elismerésére vágyik. Izsák elveszíti az apját. Majd Ábrahám halála után I.ten megáldotta fiát, Izsákot. Nem Ábrahám, hanem I.ten!. A haldokló Ábrahámnál nincs ott Izsák, aki annál a kútnál él, melynél féltestvére kis híján meghalt. Így nem csak azt nem bocsátja meg Ábrahám, hogy őt fel akarta áldozni, de azt sem, amit Ismaellel tett. Röhrig Géza kiemelte, ha van tanulság, ami számára is releváns, s tán még ember él a Földön, az lesz, bár nem lehet a gyerekeket ugyanúgy szeretni, de az biztos, nem mondhatunk le erről, és soha-soha nem vallhatjuk be, hogy „Téged szeretlek jobban”, mert ez a legnagyobb hiba, amit elkövethetünk. S ez mindig megbosszulja magát...

(schiller)

I M A R E N D

Hétköznapi: 7:30-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 17:00 óra, helyszín a Talmud-Tórában.
Az esti ima előtt fél órával, sakk, kártya, kávé és tea várja híveinket!

Péntek esti ima: 17:00-kor a Hősök Templomban.

Szombat reggeli ima a Hősök Templomban: Sachrisz: 9:30
Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45

Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor, esti ima: 17:00-kor, mindkettő a Talmud Tórában.

A péntek esti keddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.

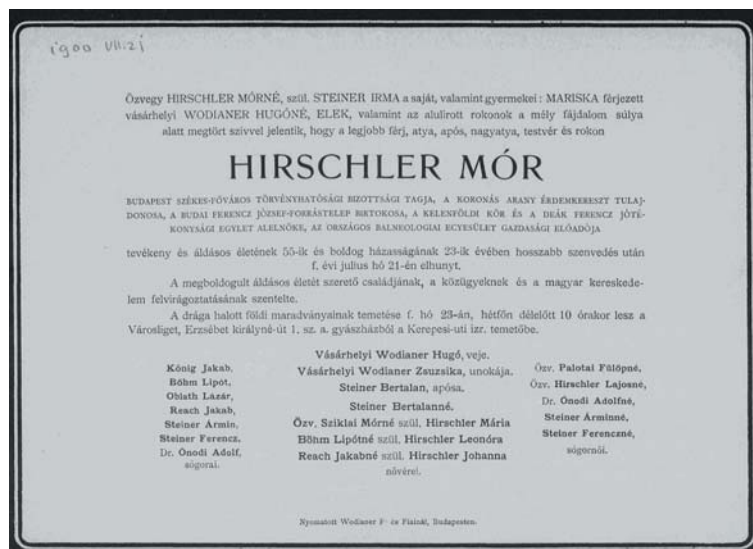
Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

november 25.	15:50	december 2.	15:45
december 9.	15:45	december 16.	15:45
december 23.	15:50	december 30.	15:55

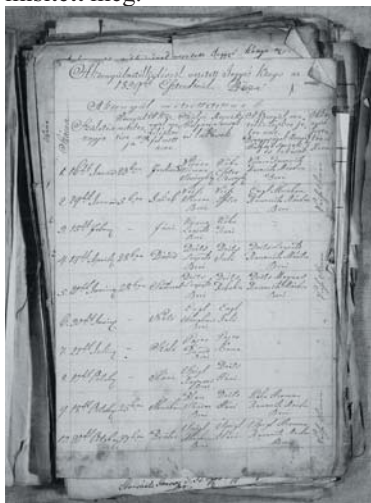
Gyakorlati tanácsok kezdő családkutatóknak

Nyomkövetés karosszékből -II. rész – FORRÁSOK

Közhely, de igaz: a fiatalok rendszerint a jövőbe néznek, az idősebbek hajlamosabbak a múltat fürkészni. Talán ez is az egyik oka annak, hogy manapság a szép korúak körében is egyre népszerűbb időtöltés a családkutatás. Előző számunkban a kutatás során felmerülő nehézségekkel (is) ismerkedtünk és kaptunk egy rövid általános tájékoztatót. Ezúttal arról olvashatnak, hogy kezdésként milyen forrásokat érdemes végigböngészni.

A források között elsőként feltétlenül a családi dokumentumokat kell megemlíteni. Levelek, fotók, emlékiratok, önéletrajzok, hagyatéki okmányok, iskolai értesítők – sok minden található a padlásokon, pincékben, a fiókos szekrények mélyén, noha az üldöztetések során a papírok nagy része rendszerint eltűnt, elégett, sokat – a titkolni vágyott származás áruló jeleként – maga a család semmisített meg.

A családi ismeretek alapján azután már el lehet indulni. Célszerű „alulról felfelé” nyomozni, tehát a szülők, nagyszülők, dédszülők nyomvonalán haladva felgöngyölíteni a rokonságot.

Tisztában kell lennünk azonban azzal, hogy a magyarországi zsidó családok többségénél a felmenők kutatása legfeljebb a dédszülőkhöz kecsseget sikerrel. A történelem viharai elenyészett hivatalos iratok hiánya, az esetleges, előzmények nélküli névválasztás, a zsidó életvitelt jellemző nagyfokú mobilitás és még tengernyi más ok következtében fölöttebb nehéz ráakadni a rokoni kapcsolatokat megbízhatóan alátámasztó bizonyítékokra.

Tapasztalataink szerint a megszámlálhatatlan internetes forrás közül az adatgyűjtéshez az alábbiak a leghasznosabbak:

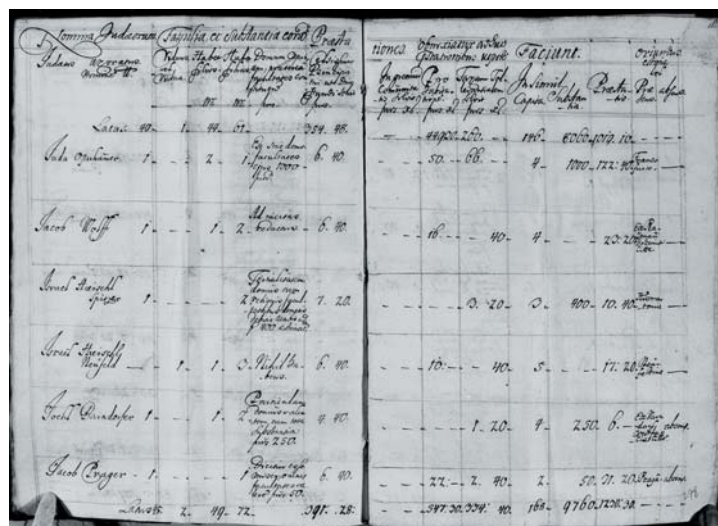
- a Magyar Nemzeti Levéltár honlapján a levéltárak összevont keresője <http://adatbazisokonline.hu/> - levéltári tanulmányok, helytörténeti munkák, holokauszt-dokumentumok, ügyvédi iratgyűjtemények, helytörténeti munkák, stb. (A zsidó levéltár – www.milev.hu – dokumentumai sajnos még nem érhetők el az interneten)
- Familysearch – www.familysearch.org – a mormon egyház a világ minden tájáról származó mintegy másfél millió anyakönyvet fényképezett le és tett kutathatóvá. A magyarországi állami anyakönyvek nagy része már most is böngészhető

online, a többit folyamatosan töltik fel a honlapjukra. Ugyanitt – Szlovákia anyagai között – hozzáférhetők a felvidéki zsidó egyházi anyakönyvek is.

- Jewishgen www.jewishgen.org. Az 1987-ben létrejött alapítvány genealógiai adatbázisa sok egyéb mellett a zsidó egyházi anyakönyvek és a holokauszt-áldozatok adatgyűjteményét is tartalmazza. Igénybevétele ingyenes, de az összetett keresési funkciók csak a támogatók számára vehetők igénybe.
- Magyar Családkutatók Egyesülete www.macse.hu. A honlapon az állami anyakönyvekről folyamatosan bővülő adatbázis épül, amelyet az Egyesület tagjai szabadon kutathatnak. Az éves tagdíj 5000 Ft., ez kiváltható meghatározott számú, fényképeken rögzített anyakönyvi adatok excel-táblázatokba történő átirásával. Az Egyesületen belül zsidó genealógiai munkacsoport is működik.

• Gyászjelentések <https://dspace.oszk.hu/>. A Széchenyi-könyvtár százazres parte-gyűjteménye lekereshető adatbázisban.

- Hungaricana – www.hungaricana.hu ingyenes; Arcanum – www.arcanum.hu előfizetéses – összevont keresés milliányi dokumentumban – régi újságok, ügyvédi, közjegyzői iratok, lakcímnilyvántartás, iparoslisták, telefonkönyvek, cégbejegyzések, stb.
- Temetői adatbázis www.oroklet.hu. Kevés településen maradtak meg épségben a temetők. A főváros és néhány nagyobb vidéki város kivételével már csak az elárvult, sokszor gondozatlan zsidó temető az egyetlen jele annak, hogy ott 200-300 éven át virágzó zsidó közösség létezett.
- Yad Vashem soa áldozatok adatbázisa <http://yvng.yadvashem.org/> - angol nyelven és sajnos sok pontatlansággal.

- Osztrák genealógiai források www.genteam.at. Sok-sok lekereshető adatbázis gyűjteménye. Nem csupán a korabeli Ausztria felől betelepült családok kutatása miatt hasznos, de azért is, mert a gazdaságban, az üzleti életben tevékenykedő zsidó családok a XIX. század közepétől Pest mellett egyidejűleg Bécsben is éltek, működtek.

A Magyar Családkutató Egyesület honlapján (macse.hu) további több száz webhelyet tartalmazó, kategorizált linkgyűjtemény található. A legegyszerűbb egyébként a Google-ban rákeresni egy-egy névre, így rendszerint rögtön rábukkanunk a genealógiai oldalakra, linkgyűjteményekre.

Hirschler András

Hatodik Budapesti Zsidó és Izraeli Filmfesztivál

Az elmúlt években egyre több érdeklődőt vonzó, „Minősített Európai Fesztivál” címet is kapott Budapesti Zsidó Filmfesztivál és a szintén népszerű Izraeli Filmhét az idei évtől együtt folytatja. A zsidó kultúrát bemutató nemzetközi és az izraeli filmtermés legjobbjait évről évre felvonultató fesztiválok 2017-től közösen, Budapesti Zsidó és Izraeli Filmfesztivál néven várják az érdeklődőket.

6. BUDAPESTI ZSIDÓ és ISRAELI FILMFESTIVÁL | **2017. 11.29. 12.03.**

MŰVÉSZ MOZI / PUSKIN MOZI

ZSIFI www.zsifi.org

November 29. és december 3. között a Művész és a Puskin mozikban majd 20 filmre és számos kísérőprogramra, beszélgetésre ülhetnek be az érdeklődők. Izgalmas programnak ígérkeznek a belváros zsidó örökségét felfedező városi séták, emellett a szervezők sokszínű gasztróprogrammal készülnek, így szakértők segítségével keresik Budapest legjobb humuszát. A 6. Budapesti Zsidó és Izraeli Filmfesztivál főszervezője a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány (JDC-MAZS) és a Bálint Ház, kiemelt partnere Izrael Állam Nagykövetsége és az Izraeli Kulturális Intézet. A filmfesztivál része a Judafest - a zsidó kultúra ünnepe rendezvénysorozatnak.

A fesztiválra november 16-tól már lehet jegyet venni.
Bővebb információ: www.zsifi.org

Pesti Sólet menü a BZSH Kóserkonyha receptjei alapján

Borjúbecsinált leves 10 főre

Hozzávalók: : 1,3 kg borjúcomb, 2 evőkanál liszt, 2 kisebb karfiol, 15 db csiperkegomba, 2 kisebb brokkoli, 2 db fehérrépa, 5 db sárgarépa, 7 evőkanál olaj, 2 vöröshagyma, 2 csokor petrezselyemzöld, ízlés szerint só, ízlés szerint őrölt bors

Elkészítés: A borjúcomb kockákra vágjuk, majd rádobjuk a forró olajon megfuttatott, aprított hagymára, és fehéredésig sütjük. Beleszórjuk az apró kockákra darabolt sárgarépát, fehérrépát, illetve gombát, és annyi vizet öntünk rá, hogy éppen ellepje. Sóval, borssal ízesítjük, fedővel letakarva félpuhára pároljuk. Ezután hozzáadjuk a darabolt brokkoli- és karfiolrészleteket, majd ha minden zöldség és hús megpuhult a levesben, habarással sűrítjük. Mielőtt levesszük a tűzről, megszórjuk az aprított petrezselyemmel. Tálaláskor a levest tányérokba merjük, és forrón kínáljuk.

Töltött csirke burgonyapürével

Hozzávalók (10 személyre): 1 kg szaftos marhahús, 6-7 ek. libazsír, 1 nagy fej vöröshagyma, 2-3 gerezd fokhagyma, 1 szál sárgarépa, 1 szál petrezselyemgyökér, 1 kk só, késhegynyi pirospaprika és bors, esetleg liszt

Elkészítés: A feldarabolt gombát az apróra vágott petrezselyemmel zsíron megpároljuk, hozzáadjuk a kifacsart zsemlet, a tojást, sózzuk, borsozzuk, majd a masszát a csirke bőre alá töltjük. Készíthetjük úgy is, hogy a töltelék kizsírozott özgerinc formájában külön sütjük, s köretként adjuk a csirkéhez. A gomba helyett összetört csirkemájat is rakhatunk a töltelékbe. A burgonyapüréhez: kb. 10 db közepes burgonya, 1 kanál zsír, só. A burgonyát meghámozzuk, kockára vágjuk, sós vízben megfőzzük. Burgonyanyomón áttörjük, kevés főzővízzel hígítjuk, majd a zsírral jól elkeverjük

Fánk 10 főre

Hozzávalók: 1 kg liszt, 2 db tojás, 0,1 kg margarin, 0,03 kg élesztő, 0,1 kg kristálycukor, 1 citrom reszelt héja, 1 csomag vaníliás cukor, só, víz

Elkészítés: Egy nagy tálban keverjük össze az olvasztott margarint, a tojást, vaníliát és a reszelt citromhéjat. Adjuk hozzá a cukor vízben felfuttatott élesztőt és adjunk hozzá annyi lisztet, amennyit felvesz. Lágy tésztát kell kapnunk. Dagasszuk egy kis ideig, majd fedjük le és kelesszük, amíg duplájára nő. Bő olajban készre sütjük. Porcukorral és lekvárral tálaljuk.

Jó étvágyat kívánunk!

Várkonyi Tibor

Frici, a szabadkai fiú

Perre készülnek Franciaországban. Elyben alig lehet bármi jelentősége, hiszen ugyan a demokrácia tartós társadalmi jelen-léte okán ott is nyoma van az antiszemitizmusnak, de nem olyan mértékben, mint a sokkal jobban fertőzött Közép-Európában. A várható vádlott Gérard Filoche szocialista, tehát baloldali parlamenti képviselő, föltűnő tehát minden, ami körülötte történik.

Ez a szinte a kontinens egészét fölrazó eset idézte föl bennem azt, amit itt Budapesten évtizedekkel korábban diákként éltem át. Az egyik VII. kerületi gimnáziumba tanév közben új tanuló érkezett. Nem volt föltűnő, csak kissé szokatlan. Már azért is, mert a határokon túlról termett itt, Jugoszláviából. Pontosabban a Trianon elcsatolta délvidékről, Szabadkáról. Magyar volt a diák neve is, Nagy Frigyes, az öltözete még inkább az. Vitézkötéses felsőkabát, köznyelven bocskai, az osztály szeretettel fogadta be. Kivált, hogy csakhamar kiderült, szebb kiejtéssel beszél a nyelvet, mint mi „elrontott pestiek”, ráadásul műveltebb is volt. Shakespeare drámáit aranyjánosi pompával szavalta, ajánlotta a francia Stendhal regény remekét, a Vörös és feketét, úgyszintén pompás fordításban, az osztály gazdagodott. Színészi tehetsége is volt, jó ízűen utánozta a kor honi csúcshumoristáját, Kabos Gyulát. Szóval gyarapodtunk, az osztály kedvence lett.

Néhány hétig csupán, amíg kiderült, zsidó hittanra fog járni. Bíró Izidor tanár úrhoz, akinél többen magoltuk a héber imákat. Frici ebben is jeleskedett, úgy látszik, a szabadkai magyar iskola, ahonnan jött, úgyszintén jó tanintézmény lehetett. Csak hogy úgy az 1940-es esztendő elején Magyarország már nem csupán rokonszenvezni kezdett a hitlerizmust majmoló náci eszmékkel, néha túl

is licitálta őket. Nyilaskeresztes párttagok lettek felsős gimnazista diákok, igyekeztek téríteni. A mi osztályunknak is jutott belőlük, bizonyos K. István, a vezetéknévét elhallgatom még évtizedek után is. Sváb származású volt az istenadta, a némettel hadilábon állt, a náci gondolatvilágért ellenben rajongott. Buzgón terjesztette, az iskola falai között is.

Képünk illusztráció
FOTO:FORTEPAN

Néhány hónap, és a mi A osztályunk lett az intézmény botrányköve. Nagy Frici hamarosan elvesztette Szabadkáról idehozott „minta magyarságát”, bűdös zsidó lett, akár mint mi, a többiek. Híre ment, hogy bár német órán rajongott Goetheért, s Ludwig Uhland költeményi-

ért is, de az egyik kedvence csak Heinrich Heine maradt, ez az ugyancsak „koszos zsidó”, akit korábbi nagysága ellenére Hitlerék kiűztek a germánságból. Az még csak hagyján, hogy diáktáborban mind többen lettek Frici gyűlölők, sőt üldözők is, de téma lett hovatovább a tanári környezetben is. Terjedt elég gyorsan, hogy két professzort a matematikus H. Józsa tanárnőt és V. Frigyes fizikust „bűnös vonzalom” kerítette hatalmába, családi kötelemeik ellenére titkos randevúkon találkoznak. A két jeles pedagógus hamarosan szintén fölfedezte magában a makacs antiszemitát, s iskolai program lett Nagy Fricit pocskon-diázni. Ő a gonosz ármány terjesztője, a rágalmazó, aki terjeszti a metyelt az iskolai folyósokon. A két érintett profjelszót is csatolt hozzá, azt a formulát, hogy „vagy Szabadka, vagy bolondház”, mintegy népszerűvé varázsolva az elméletet, aki születésénél fogva zsidó az eszeveszett is, a gonoszság megszállottja. Ismertük Frici családi körülményeit is, hiszen Szabadkáról az egész família átköltözött, mintegy jelét adva annak, hogy magyar mivoltuk vonzotta őket az őshazába. Annak ellenére, hogy nem voltak ostobák pontosan tudták, hová érkeznek, csak kissé naivak. Miként valamivel később azok, akiket váratlanul ért férfi hozzátartozóik munkaszolgálatra behívása, pereputtyuk Auschwitzba utaztatása. Az idős Nagy,

(születésekor még Neumann) apró termetű zsidó volt, vele együtt öten érkeztek a Rákóczi úti új otthonba. Ő maga, aki nyomban munkába állt, állást talált magának, bérből élt, se vállalkozásból, még kevésbé spekulációból, a maga megszokott módján gyarapította az országot, amíg hagyták. Csinos volt a hitvese, aki a szépségét átörököltette nagyobb lányára Ibolyára, a kisebbik bizony csúnyácskára sikerült Nelli, párra soha nem lelt magának. Viszont Frici csinos, nyurga termetű lett bocskai kabátjában, ráadásul művelt, okos, intelligens is nagy szerencsétlenségére. Botrányköve az iskolájának, ahová mondhatni kedvenc-ként érkezett, mígnem kitudódott, zsidó rabbihoz fog hittanra járni.

Véletlen sorsforduló? Aligha, törvényszerű, kegyetlen hónapokon át ez jutott abban az országban, ahol torzultak az indulatok. Franciaország kivétel volt ez alól? A zord tények nem erre utalnak. Oda a hitlerizmus gonoszsága ugyancsak elküldte a maga Horthyját Pétain marsall képében, mára pedig a jellegzetes Le Pen asszony varázsolja oda a Jobbik „jeleseit”. A meglepetésre szocialista Gérard Filoche képviselő antiszemitizmusa országos fölzúdulást kelt, a sajtó nagy többsége példás elmarasztaló ítéletet remél. Ezen a honi tájon azonban még mindig a hajdani indulatok szabadulnának el. A demokrácia nem túlzott dicsőségére...

2 Chanukka napjaiban minden este gyertyagyújtás a templomban is!

Nádasdy Ádám díjai: Magyarország Babérkoszorúja díj,
Füst Milán díj, Déry Tibor díj, Szépiró díj.

Üzentek a kövek – a Dohány Páholyban

A Dohány Kulturális Páholy november 19-i eseményén nagy érdeklődéssel kísért Jancsó Miklós emlékest várta a Goldmark-termet megtöltő érdeklődőket. Kezdeként a rendező „Kövek üzenete” dokumentumfilm-sorozatának 1993-ban készült, „Hegyalja” című epizód-ját nézhettük meg. Ezt követően Galkó Balázs színművész beszélgetett Bőjte József producer-rendezővel, Jancsó Miklós közeli barátjával és munkatársával.

Akit érdekel, hogyan látta Jancsó Miklós a Kárpát-medencében megmaradt zsidó emlékeket, egy elpusztított, elsüllyedt kultúra maradványait, a túlélőket és utódokat, annak ritka lehetőséget nyújtott erre ez a rendezvény, amelyet Bőjte József vezetett be. Kiemelte, Jancsó Miklós, aki nem volt zsidó, („csak” felesége, és így gyermekei), mélységes nyitottsággal és szimpátiával fordult a zsidósághoz. Már 1965-ben kapcsolatba került az elárvult zsidó temetők és zsinagógák témájával, amikor elkezdte forgatni a „Jelenlét” trilógia első filmjét. A Szegénylegények helyszínének keresése közben bukkant rá az olaszliszkai romos zsinagógára és a bodrogkeresztúri zsidó temetőre, ahová időről-időre visszatérve filmjeiben szavak nélkül ábrázolta a vidéki zsidóság és a régi vallási hagyományok eltűnését.

romrésztes filmjét a pusztuló olaszliszkai zsidó templomról, és felkereste őt Erdélyi kötetével. Kérte, készítsenek filmet a Kárpát-medencei maradványokról. Jancsó, akinek akkor nem volt munkája, örömmel állt kötélnak, és megkezdődött majd tízéves együttműködésük. Hegyalja, Máramaros, Moldva, Kárpátalja és Budapest voltak a filmek helyszínei. Igyekeztek megmutatni az akkori jelent, a „maradékokat”, emlékezni és emlékeztetni akarván egy kultúrára, egy népre, amelyet szörnyű tragédia ért.

A most megtekintett, megkapó szépségű részben a kamera végigpásztázta a romos hegyaljai zsinagógákat, temetőket, köveket, és láthattuk a film zenei anyagát aljátékozó, a Dohány Páholy közönsége által a Soul Exodusban már megismert zenészeket is. A film végén, a pusztulás szomorú képeit

nyek és elesettek ügyére fokozottan érzékeny, szabadság-vágyó és diktatúrákat elítélő művésztől. Majd a megjelentek is kérdeztek, s többen elmondták, a filmben látott helyszíneken 1993 óta jelentős, pozitív

változások történtek. Számos romos zsinagógát helyreállítottak, a temetőket némileg rendbe hozták, és ma már ismét látogathatóak. A Soá előtti virágzó vidéki zsidó élet feltámasztása azonban sajnos nem sikerülhet – hiszen a Hegyalján sem maradtak meg a vallási élet folytatására alkalmas közösségek. Fontos azonban az emlékek megőrzése és bemutatása, amelyet jól szolgált ez a délután is. Aki lemaradt erről, az

megtekintheti ezt és a sorozat többi filmjét is az interneten, az www.indavideo.hu oldalon.

Kép és szöveg:
Gyertyános András

A „Kövek üzenete” születéséről Bőjte elmondta, 1993-ban Bodor Pál (Diurnus) hívta fel a figyelmét Erdélyi Laló fotóalbumára, amelyben drámai képet festett a kárpátaljai zsidó temetők állapotáról. Akkor látta Jancsó Miklós megrendítő há-

ellensúlyozandó, meglevenedtek a helyszínek, amelyeket éneklő, táncoló fiatalok foglaltak el, az újjáéledés reményét közvetítve ezzel a nézőknek.

A vetítést követően Bőjte József szólt Jancsó Miklósról, a szegé-

Meghívó

A Dohány utcai körzet szeretettel meghívja Önt és kedves családját chanukkai ünnepségre.

Időpont: 2017. december 16-án 18:00
Helyszín: 1075. Bp. Wesselényi utca 7.
Goldmark terem

Ünnepi beszédet mond: Dr Frölich Róbert főrabbi
Az 5. láng ünnepélyes meggyújtása:
Fekete László, főkantor

Közreműködik: Bíró Eszter és együttese

Az ünnepség után hagyományos chanukkai fánkkal várjuk Önöket.

ÉV VÉGI ÜNNEPEK ÉS FERGETEGES ÉVZÁRÁS A BALATON FELVIDÉKEN.

- ✓ Bőségesen megterített ünnepi asztal,
- ✓ családi animációs programok,
- ✓ meghitt, zenés estekkel,
- ✓ sztárvendégek: **Malek Andrea és Kocsis Tibor**,
- ✓ és akár egyedi online kedvezmény...

...AZ ÉV TALÁN LEGSZEBB IDŐSZAKÁBAN TAPOLCA SZÍVÉBEN MÁR
22 400 FT / FŐ / ÉJ ÁRTÓL.

- ✓ Latin táncshow-k, élőzenés estek,
- ✓ swing élmények **Gájer Bálinttal**,
- ✓ harmonika dallamok **Márióval**,
- ✓ **Irigy Hónaljmirigy** humorbomba,
- ✓ felhőtlen szórakozás, ínycsiklandó ízkavalkád...

...A 2017/2018 ÉVFORDULÓN AKÁR MÁR
20% EGYEDI ONLINE KEDVEZMÉNNYEL!

AZ ÁRAK FOGLALTSÁG FÜGGVÉNYÉBEN VÁLTOZHATNAK.

8300 Tapolca, Köztársaság tér 10. ♦ Telefon: +36 (87) 513 102; +36 (87) 513 100 ♦ E-mail: hotelpelion@hunguesthotels.hu

WWW.HOTELPELION.HUNGUESTHOTELS.COM

Kitűnő zsidók - kitüntetett zsidók

(VI.) – Dr. Hirschler Ignác

Hosszas előkészítő munka után indul új sorozatunk, mellyel azoknak kedveskedünk, akik szeretik a régi történeteket, régi dokumentumokat, a régiségeket, a történelmet, vagy az írásokat melyek összefüggnek a zsidó múlttal-jelennel. Reméljük Önök hasonló szeretettel fogadják, s várják majd a következő számot, mint a képeslapok esetében. A Vaskorona-rend III. osztályának tulajdonosa Dr. Hirschler Ignác.

A kitüntetésről

Az Osztrák Császári Vaskorona Rend az egyik legszebb, leglátványosabb és talán az egyik legértékesebb kitüntetés a monarchia időszakából.

Amikor 1806-ban megszűnt a Német-római Birodalom, I. Ferenc császár Ausztria uralkodója, császára lett. Lánya Mária Ludovika főhercegnő I. Napóleon francia császár második felesége lett majd édesanyja II. Napóleonnak. Az első Francia Császárság összeomlásával a Habsburgok elfoglalták Itália északi területeinek egy részét, megalakították a Lombard-Velencei Királyságot.

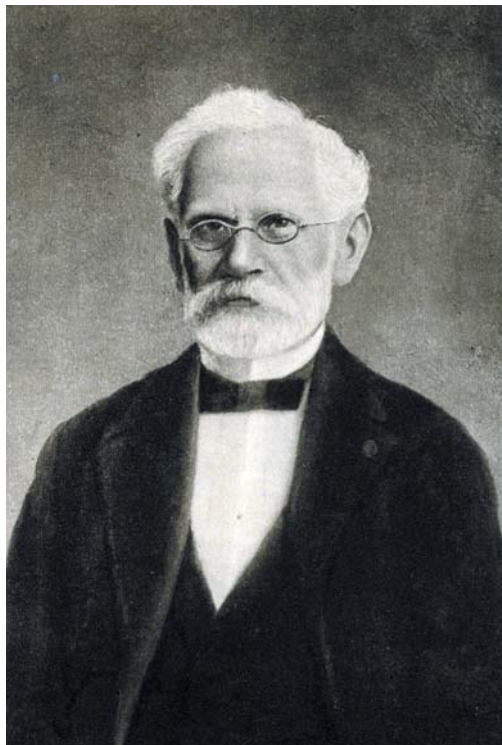
A rendet I. Napóleon alapította. I Ferenc 1815. április 7-én alapította azt újra.

A rend mindenkorai nagymestere az uralkodó volt. A rendi tisztségviselők a prelátus, kancellár, kincstárnok, a titkár és a címerkirály voltak. Általános jellegű polgári érdemekért is adományozható volt a kitüntetés.

A kitüntetés adományozásával nemesi rang is járt az adományozottak számára.

A napóleoni kitüntetés szalagja sárga és zöld színekben pompáztak. Az Osztrák monarchiában azonban a szalag színei sárga és királyi kék színűekre változtak.

A rend nevében szereplő vaskorona nem más, mint kontinensünk egyik legrégebbi antik ereklyéje és királyi jelképe. A háborús változatoknál látható a sást körülölelő zöld színű babérlevél mind a két oldalt. Kimagasló katonai cselekedetekért (vitézségért) is kaptak Vaskorona Rendet arra érdemesek. Ezeket ún. hadidíszítményes kitüntetéseknek is nevezték. A rend esetében a szalagon keresztbe tett kardok lettek elhelyezve. Az 1918-as világháborút lezáró időszakban azonban a rend megszüntetésre került.

Az adományozottról

Hirschler Ignác (a már korábban bemutatott Hirschler Imre felmenői közé tartozott, Stein Aurél világhírű Kelet-kutató, orientalista anyai nagybátyja) 1823-ban Stomfán (mai Szlovákia területén, Malacka járásban) született és 1891-ben hunyt el Budapesten.

Iskoláit a szülőhelyéhez közeli Pozsonyban, majd később Pesten végezte el. Érdeklődése nagyon korán az orvoslás felé fordult, és nagykereskedő szülei támogatásával kezdte meg Bécsben az orvosi egyetemet. 1840-ben szerezte meg diplomáját és vált Rózsás Antal szemész professzor tanársegédjévé.

1847-től 1850-ig Párizsban dolgozott orvosi aszisztensként, majd 1850-ben Pestre költözött, ahol az első hazai szemészként kezdett el

magánorvosként működni. Szomorú apropós, hogy 1851-ben kérte a pesti egyetemet magántanári képesítésért, de azt zsidó származása miatt az egyetem visszautasította. 1859-ben vállalta a Rókus Kórház és a Szegénybeteg Gyermekkorház szemészetének vezetését. Munkájának elismeréseként az orvosok egyesületének titkárává és azt követően az elnökévé választották tagtársai. 1869-ben választotta az MTA levelező tagjává.

Rengeteg szakcikket írt az Orvosi Hetilapban és a Szemészet című szaklapban is. Hazai és külföldi előadásai nagyban hozzájárultak a szemészet különálló tudományának modern fejlődéséhez, kutatásához.

Vallási szerepvállalása és kitüntetése

Zsidóságát mindig és minden helyzetben büszkén vállaló modern gondolkodású orvos volt.

Pesti éveiben a munkája mellett nagy figyelmet fordított a zsidóság reform mozgalmaira, és egyik szervezője, alapítója volt a Magyar Izraelita Egyletnek, vezetője a Magyar Izraeliták Pártjának.

1861 és 1863 között Pesti Izraelita Hitközség elnöke volt. Nevéhez fűződik az 1871-ben alapított Izraelita Ösztöndíj Egylet is.

55 éves volt, amikor részt vett az 1868-as hitfelekezeti kongresszuson, mely egyben a magyar zsidó neológia születésének is a dátuma!

58 éves volt 1881-ben, amikor visszavonult az orvosi pályáról.

Munkája elismeréseként, és a főrendiházba történő kinevezése (1885) kapcsán kapta meg 1878-ban a Vaskorona-rend III. osztályát, melyet I. Ferenc József adott át részére.

Rövidnek mondható élete utolsó felében megvakult és egy sikeres műtét után is látása csak részben tért vissza.

68 évesen, 1891-ben halt meg. Sírja Budapesten a Salgótarján úti zsidó temetőben található.

A MAZSIHISZ Síp utcai épületének dísztermében található nagy méretű olajfestmény portrén is találkozhatunk alakjával. Ruháján a Francia Becsületrend rozettája látható.

Források

- Magyar Zsidó Lexikon
- wikipedia
- Gergely András: Jeles magyar zsidó orvosok lexikona Bp. Makkabi Kiadó, 2001.

Izsák Gábor

Dési János

Egy sárga csillagos fotó története

Raoul Wallenberg svéd követségi titkár története, aki 1944-ben sok ezer, talán sok tízezer zsidó életét mentette meg, máig jó pár rejtélyt tartalmaz. Elsősorban azt nem tudjuk egészen pontosan – még ha egyre több ténnyel is rendelkezünk –, hogy mi is történt vele 1945. január 17-e után, amikor az oroszok elvitték. Wallenberg körül még sok a titok. Azt sem ismerjük pontosan, mi lett azokkal a képekkel, amelyeket budapesti tevékenysége alatt „fotósa”, Veres Tamás készített. A fotók nagy része valószínű megsemmisült, de ami megmaradt, arról sem tudjuk pontosan, honnan került elő. Írtam már erről a Pesti Sólet 2014. augusztusi számában.

Most beszéljünk egy kicsit arról a képről, amelyik megvan, sőt, amelyik több verzióban is közkezen forog máig is a korszakról szóló kiadványokban. A képen embereket kísérek 1944. november 28-án, Budapesten, elől egy fekete kendős asszony áll. Az amúgy teljesen azonos képek egyik részén egy hatágú csillagot visel a mellén, a másik részén nem.

Melyik lehet az igazi? Próbáljuk kinyomozni. Annyit tudunk, a képet Veres Tamás készítette, aki igazolványképektől kezdve a történeteket illusztráló fotókig sok mindent csinált a svéd diplomatának. Fotóinak jelentős része elveszett, másik fele kalandos módon bukkant elő sok évtizeddel az események után a feledés homályából.

Ez a kérdéses fotó hosszú évtizedek után a nagy nyilvánosság előtt először újra John Bierman: Righteous Gentile című könyvében (Penguin Books, London, 1981) szerepelt. E kötetben a fotón, a mellén egy hatágú csillag látható az elől álló nőnek.

Biermann hogyan jutott a képhez nem tudjuk. De a kötetben több Veres Tamás fotó mellett is feltűntette, hogy a Wallenberg családtól kapta azokat.

Az általunk ismert, legelső magyarországi nyilvánosan megjelent verziójában a fotót – 1947-ben – csillaggal együtt publikálták. Méghozzá egy, a Wallenberg történetéről könyvet író Lévai Jenő jegyezte cikkben. (Lévai Jenő: Svédország még reménykedik Wallenberg hazatértében, Képes Figyelő, 1947. február 22.)

Ugyanakkor Lévai pár hónappal később napvilágot látott Wallenberg könyvében (Lévai Jenő: Raoul Wallenberg, Budapest, Magyar Téka 1948) ugyanezen a képen az előtérben álló kendős asszonyon nincs csillag. A későbbi pub-

likációk valószínűleg hol innen, hol onnan vették át a képet, ettől függően jelent meg ez, vagy az a verzió. Annyira össze-vissza, hogy például Lévai 1948-ban svédül megjelent Wallenberg könyvében ismét a csillagos változat található.

Tehát a Lévai jegyezte magyar Wallenberg könyvben csillag nélkül, a Képes Figyelő cikkben és a svéd kiadású könyvben csillaggal.

Melyik a valódi? Ott volt a képen a hatágú csillag csak lekapták egyes képekről, vagy éppen fordítva, egy ügyes kezű retusőr festette oda?

Összevetve a verziókat és az időpontokat, valamint Veres Tamás interjút, kijelenthető, a csillagos verziót publikáló politikai bulvárlap, a Képes Figyelő szerkesztői nem találták elég hatásosnak a képet Dávid-csillag nélkül, ezért festették rá. Megerősíti elméletünket, hogy az eredeti, Budapest ostroma előtt, a svéd Külügy-minisztériumba Wallenberg által megküldött fotón – amelyet hitelesnek kell elfogadnunk, hiszen se oka, se módja, se ideje nem lett volna azt senkinek meghamisítani – nincs csillag.

Mindenesetre, időközben Veres Tamás szerzősége éppúgy elfelejtődött évtizedekre, ahogy Lévai Jenő 1948-as könyve sem kerülhetett sokáig elő, hiszen Wallenberg élete, ha más-más okból is, de keleten és nyugaton egyaránt tabunak számított sokáig.

Wallenbergre a figyelmet újra a New York Times cikke hívta fel 1980-ban. (Eleonore Lester, Frederick E. Werbell, The Lost Hero of the Holocaust, New York Times, 1980, március 30), az

igen alapos írást Veres képei illusztrálták, de a fotóriporter nevének feltüntetése nélkül. Az akkor már Amerikában élő, sikeres New York-i divat- és reklámfotós Tom Veres is innen értesült, hogy néhány képe megmaradt. Szerzőségét végülis nem volt nehéz bebizonyítani.

Például, a már említett Képes Figyelőben megjelent írásában Lévai, nemcsak a nevezetes, és azóta is ismert majd' összes Veres képet közölte, de a történetükről is adott némi információt:

– Erről a csodálatos mentésről (mármint Wallenebgről a Józsefárosi pályaudvaron – DJ) érdekes felvételeket készített Wallenberg házi fényképésze, Veres Tamás, aki valóban életével játszott, amikor kis gépével elhasított nyaksálján keresztül fotografálni merészkedett. Ugyancsak Veres felvétele örökíti meg, amikor Wallenberg az óbudai téglagyárakból kiszabadított védeenceit a nemzetközi gettóba kíséri.

E szenzációs felvételek filmjei az ostrom alatt nagyobb részt megsemmisültek. Stockholmban, a svéd Külügyminisztériumban Wallenberg jelentéseinek mellékleteképpen e felvételek egyetlen kópiája maradt fenn. Ezek közül néhányat itt közlünk – írta Lévai a Képes Figyelőben.

S bár például az izraeli Yad Vashem archívumában is a csillagos verzió található meg, van még egy döntő bizonyíték arra, hogy bizony ez a hamis.

Wallenberg környezetében nyüzsgött egy fiatal fiú, Beér János. Ő 1956-ban emigrált, és egyetemi tanár lett az Egyesült Államokban. Annak idején öt eredeti papírképet kapott ajándékba Verestől, amelyeket annyira nagy becsben tartott, hogy magával vitt Amerikába. 2005-ben néhány érdekes dokumentummal együtt a washingtoni Holokauszt Emlékmúzeumnak ajándékozta. S bizony az itt található fotón sincs csillag.

Bár ma már biztosak vagyunk abban, hogy a csillag nélküli verzió a valódi, a budapesti MTI fotóarchívumában, ahonnan a szerkesztőségek megvehetik kiadványokhoz ezt a képet is, most is a csillagos verzió, vagyis a hamis szerepel, újra és újra megjelenve.

S ami a legironikusabb, Jalsovszky Katalin fotótörténész szerint az asszony jó eséllyel nem is a kísért zsidók csoportjába tartozott, csak rákeveredett a képre, amelyet Veres Tamás egy mozgó autóból készített. Szóval, biztos, nem hordott csillagot, hiszen nem volt zsidó...

ÉV VÉGI, ÜNNEPI PIHENÉS SZÁLLODÁBAN? MIÉRT NE?

HUNGUEST HOTEL
BÁL RESORT
BALATONALMÁDI
★★★★

HARMÓNIA, MEGHITT DALLAMOK, ÜNNEPI ÍZEK ÉS CSALÁDI ÉLMÉNYEK STRESSZ NÉLKÜL:

Jingle BÁL'ls, avagy wellness kényelem
2017.12.22-27 között, minimum 3 éjszaka foglalásától.

MÁR
14 900 FT / FŐ / ÉJ
ÁRTÓL!

RETRO ÉS ROCK&ROLL PARTY, LATIN TÁCSHOW, TÚZIJÁTÉK ÉS WELLNESS FORGATAG 4 NAPON ÁT:

Fergeteges évváró a 2017/2018-as évfordulón
2017.12.29-2018.01.02. között, minimum 3 éjszaka foglalásától.

MÁR
89 900 FT / FŐ / 3 ÉJ
ÁRTÓL!

S HOGY MIÉRT ÉPPEN A BÁL RESORT?

mesés táj a Balaton téli csodáival ❄ kényelem az otthon harmóniájával
fenséges ízek ünnepi fűszerekkel ❄ wellness kényeztetés mesterfokon

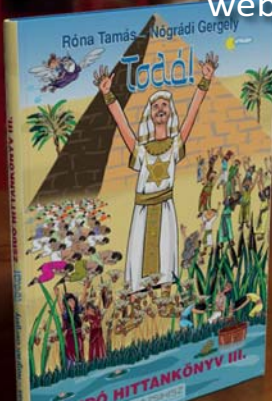
Az árak foglaltság függvényében változnak.

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:
Todá!

Zsidó hittankönyv III. része

A kötetet legkényelmesebben
megrendelheti a
WWW.ZSIDOKONYVEK.HU
webshopban.

A kötet ára
bruttó
3570 Ft.-

Búcsú az első sortól

Hosszú esztendőök során az első sor közepén, többnyire unokájával imádkozott Markovics György, Gyuri bácsi. Egész életét meghatározta zsidósága. Csillagos ház, majd cionista árvaotthon, aztán zsidó gimnázium vezetett a 19 esztendőös fiú alijjájához. Izraeli élete, bár rövid ideig tartott, élete végéig meghatározó élménye volt. Büszke volt ivrit tudására, boldog volt, ha valakivel e nyelven tudott beszélgetni.

Ritka szép eseménynek számított minden péntek este, vagy szombat reggel, amikor Gyuri bácsi, Vera, a hitves, Ági a gyermek és Gábor, az unoka együtt foglaltak helyet a férfi, illetve a női padsorokban. Együtt

otthon, együtt a hitben, együtt a közösségben. Felemelő volt látni, ahogy péntek este kezét áldón emelte Gábor feje fölé.

Unokái, dédunokái bearanyozták időskori életét. Rajongott értük, okította, nevelte őket, igyekezett olyan pontos, igazságos és szilárd akaratú emberré nevelni őket, mint ő maga volt.

Ha nyílik a templom ajtaja, már hiába várjuk, hogy ő lépjen be azon. Az áldó

kéz lehanyatlott, Gyuri bácsi immár a magasból tekint le megtört szívű családjára. Imáit ivritül, szíve kedves nyelvén közvetlenül intézi az ég Urához. Hallgattassék meg!

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám:

11707024-20359234-00000000

IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Elkészült az új tábla

Egyrészt szomorú, másrészt örömteli, hogy betelt mindkét tábla a Jahrzeit-falon. Szomorú, hiszen azt jelenti, sok-sok eltávozott szerettünkre kell emlékezni. Örömteli, mert bizonyítja, jó ötlet volt, illetve így sokan állíthattak emléket elhunyt hozzátartozóiknak. A körzet vezetése a jelentős igényt figyelembe véve úgy döntött, újabb táblát állít a Dohány utcai zsinagógában.

Az új táblát, a kis névtáblákkal, illetve a gyertyákkal a Zsidó Kulturális Fesztiválra átadták, így a fesztivál látogatói már megtekinthették azt a zsinagóga bejáratánál.

Aki korábban elmulasztott jelentkezni, s most úgy gondolja, ily módon emlékezne elhunyt családtagjára, még nem készt el, és pótolhatja. Jelentkezni a templomkörzetben Fülöp Ildinél lehet.

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészách 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentiszelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Waldner Ferencné	december 3.	Márta Kohn	december 13.	Kohn Ilona	december 22.	Endler Józsefné	december 26.
Várad Lajos	december 4.	Gárdonyi Tibor	december 14.	Krebsz László	december 23.	Feit Lászlóné	december 28.
Váriné Reichentál Magda	december 5.	Hajdú Gusztáv	december 19.	Schiller Gyuláné	december 24.	Kleinné Müller Ilona	december 28.
Marsányi Ernő	december 8.	Glasel Adolfné	december 20.	Sömjén Ferenc	december 24.	Kálmán Ferenc	december 29.
Jakab Márton	december 9.	Földes Ágnes	december 21.	Dr.Orbán István	december 26.	Izsák Vilmosné	december 31.

